

University of Groningen

Enige beschouwingen omtrent de grond der dwalingsregeling bij verbintenisscheppende overeenkomsten

Lokin, Johannes Hendricus Antonius

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
1973

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Lokin, J. H. A. (1973). Enige beschouwingen omtrent de grond der dwalingsregeling bij verbintenisscheppende overeenkomsten. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

HOOFDSTUK XIII

Samenvatting

Tot slot willen wij het in het voorgaande betoogde kort samenvatten en nemen daarbij de nederlandse wettelijke bepalingen met betrekking tot de overeenkomst als uitgangspunt.

Artikel 1356 B.W. leert ons de vereisten, die gesteld worden aan de geldigheid ener overeenkomst, of, zoals het artikel zelf zegt, de voorwaarden, die vereist worden tot de bestaanbaarheid der overeenkomsten: zij moeten gesloten zijn door personen, die de bekwaamheid hebben overeenkomsten te treffen, er moet consensus zijn, een bepaald onderwerp en een geoorloofde oorzaak. De dwaling, die door Hermann zo goedvol is vergeleken met een vampier¹, heeft zich in de loop der tijden aan de drie laatstgenoemde vereisten vastgezoogen en wij zullen niet verbaasd zijn, wanneer iemand meent te hebben aangetoond, dat de dwaling de onder haar invloed verkerende partij handelingsonbekwaam maakt. Intussen heeft één opvatting van de Romeinse tijd tot op de huidige dag onafgebroken gelding gehad, namelijk die, welke de dwaling in verband brengt met de consensus. De enkele Digestenteksten, die deze leer hebben verkondigd, zijn door de eeuwen heen de rechtsgeleerden tot richtsnoer geweest; men vocht het beginsel van de door de dwaling aangetaste consensus niet aan, maar poogde slechts die aantasting te verklaren en in dit licht dient de leer van de stilzwijgende voorwaarde (Grotius en Houwing), de leer van het gemis aan zedelijke vrijheid (Opzoomer), de leer van de verklaring zonder overeenstemmende wil (Von Savigny) en eveneens de leer van het wilsgebrek te worden gezien; deze laatste is immers middels het begrip van de gebrekkige toestemming tot ontwikkeling gekomen, welke de in de praktijk ontstane vernietigbaarheid moest verklaren. Wij hopen genoegzaam te hebben aangetoond, dat behoudens in de

1. Cf. noot 3 op p. 5.

gevallen van misverstand en in dwaling de consensus niet verhoorbaar is; de dwaling is niet bewerkstelligt; de in dwaling gesloten overeenkomst voldoet aan de vereiste van art. 1356 voldaan. Het onderwerp der overeenkomst is niet van misverstand niet van dwaling weten nauwkeurig wat zij over het onderwerp hebben verbonden, zij weten dat het onderwerp onmogelijk is; aan het onderwerp. Volgens Domat geeft de dwaling de oorzaak, 'une fausse cause', de werkelijkheid strokend. De dwaling geeft, volgens hem, aan de overeenkomst. Indien men het woord 'oorzaak' in de inhoud of strekking, dan in de oorzaak die van Wolf en Zilletti. Versta de dwaling haar beweegreden, dan staat de overeenkomst niet in de weg³. Het is de beweegreden⁴; de onjuiste voorwaarde der overeenkomst; aan de dwaling. Aan de geldigheid der in dwaling gesloten niets; aan de verbintenis echt. De dwaling staat, kan onmogelijk worden. De overeenkomst hebben wij de

2. De betrekking van de dwaling (art. 1371) wordt o.a. behandeld in R.M.T. (1960) p. 488 e.v.; Asser-I 220; J.C. van Oven, *Wilsgebreken*, in de franse literatuur wordt over de dwaling Colin-H. Capitant, *Traité de droit civil* I (1927) Boulanger, *Traité de droit civil* II (1928) literatuur:

3. Cf. p. 22 noot 26. Cf. Savigny, *ausgesprochen wird und sich ungeändert Geschäft nicht weniger gültig.*"

4. Cf. art. 937 B.W.

5. Overigens wijzen wij er op, dat de overeenkomst onmogelijk is, te weten dat de overeenkomst niet kan zijn. Verandert de onmogelijkheid in een mogelijkheid - het verborgen niet slagen, b.v. A. verkoopt een s

gevallen van misverstand en in die van versprekingen of verschrijvingen de dwaling de consensus niet verhindert of aantast, maar integendeel consensus bewerkstelligt; de in dwaling handelende partijen hebben aan het eerste vereiste van art. 1356 voldaan. De leer, die verkondigt, dat de dwaling het onderwerp der overeenkomst onbepaald maakt, is, wederom buiten de gevallen van misverstand niet goed voorstelbaar; de dwalende partijen weten nauwkeurig wat zij overeengekomen zijn, d.w.z. waartoe zij zich hebben verbonden, zij weten echter niet, dat de nakoming dezer verbintenis onmogelijk is; aan het derde vereiste van art. 1356 is voldaan. Volgens Domat geeft de dwaling aan de overeenkomst een valse oorzaak, 'une fausse cause', waarmee hij bedoelt een niet met de werkelijkheid strokende oorzaak; de onjuiste voorstelling geeft, volgens hem, aan de overeenkomst een onjuiste grondslag². Indien men het woord 'oorzaak' van 1356 opvat in de zin van inhoud of strekking, dan nadert de opvatting van Domat tot die van Wolf en Zilletti. Verstaat men onder de causa van de overeenkomst haar beweegreden, dan staat de valse beweegreden een geldige overeenkomst niet in de weg³. Het is bovendien verwarrend te spreken van valse beweegreden⁴; de onjuiste voorstelling is immers de (geoorloofde) beweegreden der overeenkomst; aan het vierde vereiste van art. 1356 is voldaan. Aan de geldigheid der in dwaling gesloten overeenkomst ontbreekt dus niets; aan de verbintenis echter, die uit deze geldige overeenkomst ontstaat, kan onmogelijk worden voldaan en deze onmogelijke uitvoering der overeenkomst hebben wij de grond der dwalingsregeling genoemd⁵. Niet

2. De betrekking van de dwaling van art. 1358 tot de oorzaak der overeenkomst (art. 1371) wordt o.a. behandeld door H. Drion, *Dwaling in het contractenrecht*, in R.M.T. (1960) p. 488 e.v.; Asser-Rutten, *Verbintenissenrecht*, tweede stuk (1968) p. 220; J.C. van Oven, *Wilsgebreken, goede trouw en oorzaak*, in W.P.N.R. 3240 e.v. In de franse literatuur wordt over de verhouding van 'erreur' en 'cause' breed uitgeweid; A. Colin-H. Capitant, *Traité de droit civil II* (1959) p. 370 en p. 414 e.v.; G. Ripert-J. Boulanger, *Traité de droit civil II* (1957) p. 109 e.v. en de bij deze schrijvers aangehaalde literatuur.

3. Cf. p. 22 noot 26. Cf. Savigny, *System III* p. 304: "Auch wenn der Beweggrund ausgesprochen wird und sich ungegründet befindet (falsa causa), so ist dennoch das Geschäft nicht weniger gültig."

4. Cf. art. 937 B.W.

5. Overigens wijzen wij er op, dat de uitvoering, die reeds bij het aangaan der overeenkomst onmogelijk is, tevens op het tijdstip der nakoming onmogelijk moet zijn. Verandert de onmogelijkheid tussen het sluiten en uitvoeren der overeenkomst in een mogelijkheid - het verborgen gebrek geneest - dan zal een beroep op dwaling niet slagen, b.v. A. verkoopt een schilderij van X aan B, in de mening verkerende, dat

iedere onjuiste voorstelling brengt een onmogelijke prestatie teweeg, slechts die, welke tot het sluiten der overeenkomst heeft geleid, m.a.w. haar beweegreden is geweest; bovendien moet de onjuiste voorstelling zich hebben gevormd met betrekking tot de prestatie (error in re)⁶.

De van de aanvang af onmogelijke uitvoering heeft geen algemene regeling gevonden. Het is ons niet mogelijk uit een algemeen leerstuk te putten⁷ ten einde vast te stellen, welke de invloed van de error in re is. Bewerkt de onmiddellijke onmogelijkheid van uitvoering de nietigheid der overeenkomst of geeft zij aanleiding tot haar vernietiging? De enige regeling, die ons tot steun is bij de beantwoording van deze vraag, is die der verborgen gebreken; evenals de error in re maakt het verborgen gebrek de nakoming der verbintenis reeds bij haar ontstaan onmogelijk. Om die reden stellen wij voor de enige bestaande regeling van error in re, de regeling der verborgen gebreken, uit te breiden tot alle gevallen van een dergelijke dwaling. Voor de rechtspraak zou de toepassing van de actie tot vermindering van de verschuldigde geldsom iets nieuws betekenen, de actie tot vernietiging der overeenkomst is reeds de gebruikelijke dwalingsactie. Door echter aan te knopen aan de actio redhibitoria geven wij aan de actie tot vernietiging een grondslag, die zij in het huidige recht niet heeft.

X de schilderij heeft voltooid. X is echter nog niet begonnen; de schilderij bestaat niet. Wanneer A zich verplicht heeft de schilderij over één maand te leveren en X haar binnen die tijd vervaardigt, dan zal B's beroep op dwaling niet slagen. Derhalve behoort niet alleen het tijdstip van het sluiten der overeenkomst, maar ook dat der uitvoering in 's rechters beoordeling te worden betrokken.

6. Rechtens niet van belang zijn dus de zogenoemde toekomstverwachtingen - het woordje 'toekomst' komt ons overbodig voor -; zij betreffen immers niet de prestatie en maken de uitvoering van het overeengekomene geenszins onmogelijk.

7. Een algemene regeling lijkt ons niet overbodig; het verkregen resultaat roept immers vele nieuwe vragen op. Moet men b.v. dwalen in de prestatie van de wederpartij en levert de dwaling in de eigen prestatie geen voldoende reden van vernietiging op? Bij koopovereenkomsten immers bestaat de onmogelijkheid van uitvoering slechts voor één partij, de verkoper; het voldoen aan de leveringsverplichting is onmogelijk, de verplichting tot betaling van de geldsom is uitvoerbaar. Heeft in het algemeen de onmogelijkheid van de ene prestatie invloed op de geldigheid van de andere? Is er verschil in rechtsgevolg tussen een in dwaling gesloten wederkerige overeenkomst en een in dwaling gesloten eenzijdige overeenkomst of tussen een overeenkomst om niet en een om baat? De beantwoording van deze vragen en de ontleding van de betrekking van de wanprestatie tot de dolus, in welk laatste geval de bedriegende partij van de onmogelijkheid der prestatie, d.w.z. van haar wanprestatie weet, valt buiten de grenzen van de in de proeve gestelde opgave en vergt een afzonderlijke studie.

8. De uitbreiding van de actio quanti minoris tot een algemene dwalingsactie is meermalen bepleit door J.M. van Dunné, o.a. in W.P.N.R. 4981.

Bij het samenstellen van aan de dwaling een andere ontstaansgronden ener over behandeld te worden. In da nieuwe huisgenoten, de wa naaste verwant herkennen: overmacht.

Bij het samenstellen van een nieuw wetboek zal, naar onze opvatting, aan de dwaling een andere plaats moeten worden toebedeeld; niet bij de ontstaansgronden ener overeenkomst, maar bij haar uitvoering dient zij behandeld te worden. In dat geval zal zij bij de kennismaking met haar nieuwe huisgenoten, de wanprestatie en de overmacht, onmiddellijk een naaste verwant herkennen: de dwaling is immers een zuster van de overmacht.